

Pagina 10: de vijf casussen voor 2026 zijn aan deze vakinformatie toegevoegd.

VAKINFORMATIE STAATSEXAMEN 2026

VERSIE: 1 APRIL 2025

MAATSCHAPPIJLEER VMBO GL-TL (GEMEENSCHAPPELIJK DEEL)

Inhoud

1. Inleidende opmerkingen	3
2. Examenprogramma	4
3. College-examen	4
4. Berekening eindcijfer	5

BIJLAGE 1 BESCHRIJVING EXAMENSTOF EN BEGRIPPENLIJST	6
BIJLAGE 2 CASUSSEN	10

De vakinformatie is vastgesteld door het College voor Toetsen en Examens (CvTE). Het CvTE is verantwoordelijk voor de afname van de staatsexamens voortgezet onderwijs en draagt zorg voor de kwaliteit en het niveau van de examens.

De Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) is belast met de praktische uitvoering en organisatie van de staatsexamens. Met vragen over deze vakinformatie kun je contact opnemen met de afdeling Examendiensten van DUO: (050) 599 89 33 of staatsexamens@duo.nl.

Je gaat het staatsexamen vo doen. Dit informatieblad is bedoeld om je goed te kunnen voorbereiden op dit examen. Het examen bestaat uit verschillende onderdelen. Bij een aantal vakken moet je van tevoren iets maken en inleveren. Lees deze vakinformatie goed door en zorg dat je alles op tijd hebt geleerd en, zo nodig, gemaakt en ingeleverd.

**Veel succes
met je
examen!**

1. Inleidende opmerkingen

- Het staatsexamen maatschappijleer vmbo GL-TL bestaat uit een college-examen (paragraaf 3). Het college-examen heeft twee onderdelen: een schriftelijk college-examen en een mondeling college-examen.
- In het document ‘Toegestane hulpmiddelen’ (onder [‘Vakinformatie voor het staatsexamen’](#) op de site van DUO) staat vermeld welke hulpmiddelen je zelf voor het examen moet meenemen.
- Je kunt je voorbereiden met behulp van een lesmethode.
- Oefenmateriaal voor de college-examens staat op [Oefenen voor het staatsexamen vo](#).
- De vijf casussen voor 2026 zijn aan deze vakinformatie toegevoegd.

2. Examenprogramma

In [Bijlage 1](#) staat een beschrijving van de examenstof.

In onderstaande tabel geeft een 'ja' aan in welk examen de vaardigheden en kennis getoetst kunnen worden.

Tabel 1 verdeling van de vaardigheden en kennis over de verschillende examens

exameneenheden maatschappijleer (gemeenschappelijk deel) GL-TL	schriftelijk college-examen	mondeling college-examen
basisvaardigheden	ja	ja
leervaardigheden in het vak maatschappijleer	ja	ja
cultuur en socialisatie	ja	ja
sociale verschillen	ja	ja
macht en zeggenschap	ja	ja
beeldvorming en stereotypering	ja	ja

3. College-examen

3.1 SCHRIFTELIJK COLLEGE-EXAMEN

Het schriftelijk college-examen gaat over de aangegeven examenstof (zie [2 Examenprogramma](#) en [Bijlage 1](#)).

Opdracht: schriftelijk beantwoorden van vragen

Tijdsduur: 90 minuten

Deelcijfer: a

3.2 MONDELING COLLEGE-EXAMEN

Van de vijf gegeven casussen (zie [Bijlage 2](#)) zullen er twee tijdens het mondeling college-examen gebruikt worden (één mag jij kiezen, de andere wordt door de examiner gekozen. Maak je geen keuze, dan worden beide casussen door de examiner gekozen).

Daarnaast worden bij het mondeling college-examen ten minste twee exameneenheden, ter keuze van de examiner, uit de examenstof geëxamineerd.

Iedere casus is een artikel over een actueel onderwerp dat een relatie heeft met de examenstof. Je moet de casussen thuis voorbereiden; op de examendag is er geen voorbereidingstijd.

Het is de bedoeling dat je in de casussen verdiept, er eventueel meer informatie over opzoekt en je er zo mogelijk een eigen mening over vormt. Je mag tijdens het mondeling college-examen maatschappijleer **geen** gebruik maken van aantekeningen die je op de casus maakt of van briefjes met aantekeningen over de casus.

Opdracht: beantwoorden van vragen naar aanleiding van de casussen en de examenstof

Tijdsduur: 25 minuten

Deelcijfer b: toetsing van ten minste twee exameneenheden

Deelcijfer c: toetsing twee casussen

4. Berekening eindcijfer

Het eindcijfer is gelijk aan het cijfer voor het college-examen.

Het cijfer voor het college-examen wordt berekend door elk van de deeltijfers te vermenigvuldigen met de bijbehorende wegingsfactor, de resultaten bij elkaar op te tellen en de uitkomst vervolgens af te ronden op een heel getal.

Cijfer college-examen: $(0,5 \text{ keer deeltijfer a} + 0,25 \text{ keer deeltijfer b} + 0,25 \text{ keer deeltijfer c})$, afgerond op een heel getal.

BIJLAGE 1

BESCHRIJVING EXAMENSTOF

EN BEGRIPPENLIJST

Basisvaardigheden

Je kunt basisvaardigheden toepassen die betrekking hebben op communiceren, samenwerken en informatie verwerven en verwerken.

Leervaardigheden in het vak maatschappijleer

Je kunt met betrekking tot een maatschappelijk vraagstuk:

- principes en procedures van de benaderingswijze van het vak maatschappijleer toepassen
- een standpunt innemen en hier argumenten voor geven.

Cultuur en socialisatie

1. Je kunt beschrijven hoe een mens zich ontwikkelt tot lid van de samenleving en de invloed van het socialisatieproces herkennen en beschrijven.

In dat verband kun je:

- voorbeelden geven van zaken die personen leren om zich als lid van de samenleving te kunnen gedragen,
- met voorbeelden verduidelijken dat ontwikkeling en gedrag van personen door zowel maatschappelijk (aangeleerde) als door aangeboren eigenschappen bepaald wordt,
- uitleggen welke instituties een rol spelen bij de ontwikkeling en het gedrag van mensen (bij het socialisatieproces),
- beschrijven hoe beïnvloedingsprocessen zoals belonen/straffen, imitatie (en identificatie) een rol spelen bij de ontwikkeling en het gedrag van mensen (bij het socialisatieproces),
- beschrijven wat er onder waarden en normen (en het verschil daartussen) wordt verstaan en in diverse gegeven voorbeelden waarden en normen (en het verschil daartussen) herkennen die het gedrag van mensen bepalen.

2. Je kunt beschrijven dat mensen bij een subcultuur (willen) horen en dat elke subcultuur invloed heeft op het gedrag (op het socialisatieproces).

In dat verband kun je:

- typen subculturen (onderscheiden) herkennen in voorbeelden en verschillen (in oriëntaties) tussen deze groepen herkennen (en benoemen),
- motieven voor het behoren tot subculturen beschrijven (en verband leggen met het socialisatieproces),
- beschrijven dat het gedrag van mensen bepaald kan worden door de subcultuur (uitleggen welke rol de waarden en normen in een subcultuur spelen bij het gedrag van mensen).

3. Je kunt de rol beschrijven die een socialiserende instantie, als het onderwijs, het gezin of de sociale media, speelt in de ontwikkeling van een mens als lid van de samenleving.

In dat verband kun je:

- functies van onderwijs, het gezin of de sociale media in de samenleving beschrijven (en herkennen), zoals beroepsvoorbereiding, selectie, cultuuroverdracht, emancipatie en persoonlijkheidsvorming,
- uitleggen waarom onderwijs, het gezin of de sociale media een steeds belangrijker functie in de ontwikkeling van de mens als lid van de samenleving (in het socialisatieproces) heeft gekregen,
- voorbeelden noemen (en uitleggen) waaruit blijkt dat het sociaal milieu van invloed kan zijn op de kansen in het onderwijs,
- uitleggen dat het onderwijs van invloed kan zijn op de ontwikkelingskansen en toekomstmogelijkheden van mensen.

4. Je kunt (vanuit de sociaal-culturele invalshoek) van een bepaald maatschappelijk probleem beschrijven welke waarden en/of normen een rol spelen bij het vormen van een mening over dat probleem.

In dat verband kun je bij een gegeven eenvoudige situatie aangeven:

- welke waarden en/of normen hij/zijne gemeenschappelijk met anderen heeft/heeft,
- welke tegengestelde waarden en/of normen anderen kunnen hebben,
- welke waarden en/of normen voor anderen gelden.

Sociale verschillen

5. Je kunt aan de hand van voorbeelden beschrijven wat sociale verschillen zijn en waardoor deze veroorzaakt worden.

In dat verband kun je:

- voorbeelden geven van verschillen in inkomen, status en macht,
- factoren die van invloed kunnen zijn op het ontstaan van sociale ongelijkheid (zoals: ongelijkheid in inkomen, verschillen in vooropleiding, sociale milieu, sekse, gender en etnische afkomst) in voorbeelden aanwijzen,
- uitleggen hoe factoren als ongelijkheid in inkomen, verschillen in vooropleiding,
- sociale milieu, sekse en etnische afkomst, kunnen leiden tot het ontstaan van sociale ongelijkheid.

6. Je kunt beschrijven (uitleggen) dat de plaats van een mens op de maatschappelijke ladder in een samenleving kan veranderen (sociale mobiliteit).

In dat verband kun je:

- uitleggen dat een maatschappelijke positie kan afhangen van de inspanningen van een persoon zelf maar ook van de ideeën in de maatschappij over de functie die hij/zij bekleedt,
- onderscheid maken tussen verworven en toegeschreven maatschappelijke posities en verklaren waarom in de huidige samenleving individuele capaciteiten steeds meer de maatschappelijke positie van mensen bepalen,
- voorbeelden geven (en herkennen) van het stijgen en dalen op de maatschappelijke ladder (sociale mobiliteit),
- voorbeelden noemen (en verklaren) van factoren die het stijgen en dalen op de maatschappelijke ladder (de sociale mobiliteit) kunnen versterken of verminderen, zoals sociaal milieu, onderwijs, aanleg, overheidsbeleid.

7. Je kunt voorbeelden geven van belangen van mensen in een bepaalde maatschappelijke positie en van conflicten die daarmee samenhangen.

Beschrijven en uitleggen dat mensen vanuit hun maatschappelijke posities belangen hebben en dat daardoor conflicten kunnen ontstaan.

In dat verband kun je:

- maatschappelijke posities met bijbehorende belangen noemen (en herkennen) en van concrete situaties beschrijven (en uitleggen) dat er tegengestelde en overeenkomstige belangen zijn,
- individuele en collectieve belangen onderscheiden (en toelichten welke conflicten daaruit kunnen ontstaan),
- aan de hand van voorbeelden beschrijven wat de voordelen zijn als belangengroepen zich organiseren,
- uitleggen waarom belangengroepen zich organiseren in belangenorganisaties en voorbeelden daarvan noemen,
- voorbeelden kunnen noemen van machtsmiddelen (zie Macht en zeggenschap) om voor je belangen op te komen in overleg- en conflictsituaties (en toelichten welke middelen in een gegeven situatie gebruikt kunnen worden).

8. Je kunt maatregelen van de overheid ten aanzien van sociale ongelijkheid kunnen noemen.

- Overheidsbeleid ten aanzien van sociale ongelijkheid kunnen herkennen en beschrijven.

In dat verband kun je:

- voorbeelden geven van maatregelen die zijn bedoeld voor het verbeteren van de positie van zwakke groepen in de samenleving, zoals: positieve actie, subsidie, voorlichting, onderwijsvoorzieningen (en uitleggen dat deze maatregelen de positie van zwakke groepen in de samenleving kunnen verbeteren),
- opvattingen uit gegeven voorbeelden herkennen en beoordelen over de rol die de overheid kan spelen bij het verminderen van sociale ongelijkheid,
- een eigen standpunt weergeven over de rol van de overheid ten aanzien van sociale ongelijkheid (en een reactie geven op de opvattingen van maatschappelijke en politieke stromingen daarover in een gegeven situatie).

9. Je kunt (vanuit de sociaaleconomische invalshoek) van een bepaald sociaal probleem beschrijven welke belangen bij betrokkenen een rol spelen in relatie tot hun maatschappelijke positie.

In dat verband kun je bij een gegeven eenvoudige situatie aangeven:

- wat de maatschappelijke positie is die iemand inneemt en welke belangen erbij horen,
- welke belangen iemand gemeenschappelijk met anderen heeft,
- welke tegengestelde belangen anderen kunnen hebben.

Macht en zeggenschap

1. Je kunt vormen van macht herkennen (herkennen en beschrijven).

In dat verband kun je:

- voorbeelden geven van machtsmiddelen, zoals: positie, kennis, vaardigheden, aantal (en uitleggen hoe deze machtsmiddelen werken),
- formele en informele macht herkennen (en uitleggen hoe en waarom er sprake van (in)formele macht is),
- uitleggen wat het verschil is tussen macht en gezag.

2. Je kunt beschrijven dat (en uitleggen hoe) regels het samenleven van mensen mogelijk maken.
In dat verband kun je:
- voorbeelden noemen van geschreven en ongeschreven regels (en uitleggen waarom regels nodig zijn),
 - in concrete situaties benoemen of regels zinvol (zouden kunnen) zijn (regels beoordelen op effectiviteit en wenselijkheid),
 - van een gegeven voorbeeld beschrijven welke factoren (zoals: normbesef, sociale controle, beloning, straf) een rol spelen bij het naleven van regels (en voorbeelden geven van situaties waarin deze factoren een rol spelen),
 - met behulp van voorbeelden beschrijven dat (en aangeven waarom) regels tijd- en plaatsgebonden zijn,
 - voorbeelden noemen van rechten en plichten (van jongeren).
3. Je kunt beschrijven (en uitleggen) van mogelijkheden die burgers hebben om invloed uit te oefenen op de politiek (politieke besluitvormingsprocessen).
In dat verband kun je:
- met voorbeelden duidelijk maken hoe de massamedia gebruikt kunnen worden bij het doorsluizen van onderwerpen voor de politiek,
 - machtsmiddelen van actie/pressiegroepen noemen (herkennen en beoordelen),
 - beschrijven waarom er politieke partijen zijn (en dit met behulp van voorbeelden verduidelijken),
 - het verschil tussen politieke partijen en actie/pressiegroepen uitleggen,
 - politieke partijen in verband brengen met politieke stromingen, zoals: liberalisme, sociaaldemocratie, christendemocratie, extreemrechts en de ecologische stroming,
 - beschrijven (en uitleggen) dat politieke besluiten in Nederland vaak het gevolg zijn van een compromis (en dit in een gegeven situatie herkennen),
 - voorbeelden geven van situaties waarin het zinvol is politici te benaderen om voor bepaalde belangen op te komen,
 - een eigen standpunt weergeven over de mogelijkheden die individuele burgers hebben om invloed uit te oefenen op de politiek (op de politieke besluitvormingsprocessen).
4. Je kunt kenmerken van een parlementaire democratie noemen (herkennen en toelichten).
In dat verband kun je:
- verschillen noemen (en herkennen) tussen een democratie en een dictatuur (en van een gegeven situatie beoordelen of er sprake is van een democratie of een dictatuur),
 - gegeven voorbeelden van grondrechten in verband brengen met onze democratie,
 - uitleggen dat besluiten met meerderheid van stemmen worden genomen.

5. Je kunt (vanuit de politiek-juridische invalshoek) van een bepaald maatschappelijk probleem beschrijven welke vormen van macht een rol spelen en wie macht heeft.
In dat verband kun je bij een gegeven eenvoudige situatie aangeven:
- welke machtsmiddelen een groep met bepaalde belangen/waarden heeft,
 - welke machtsmiddelen anderen met tegengestelde belangen/waarden hebben,
 - welke machtsmiddelen de overheid heeft.

Beeldvorming en stereotypering

1. Je kunt beschrijven dat mensen bij het vormen van hun meningen beïnvloed worden door selectie in informatie en; aangeven dat selectieve waarneming een rol speelt in het proces van beeld- en meningsvorming.
In dat verband kun je:
- uitleggen dat (en waarom) het door de (sociale)media gepresenteerde nieuws een deel is van wat er werkelijk gebeurd is (het resultaat is van selectieprocessen en deze selectie de beeldvorming bij mensen kan beïnvloeden),
 - uitleggen dat je uit informatie ook zelf een selectie maakt vanuit jouw achtergrond, waarden, normen, interesses.
2. Je kunt uitingen van vooroordelen en beeldvorming ten aanzien van de rol van mannen en vrouwen in de samenleving herkennen en benoemen.
In dat verband kun je:
- verschillen tussen feiten en meningen ten aanzien van rolpatronen (herkennen en) benoemen aan de hand van voorbeelden (en hun mening geven over de veranderlijkheid van rolpatronen),
 - voorbeelden noemen en herkennen van traditionele rolpatronen ten aanzien van jongens en meisjes die door (sociale)media en/of opvoeding kunnen worden overgedragen,
 - uitleggen welke oorzaken ten grondslag liggen aan de beeldvorming ten aanzien van jongens en meisjes zoals: socialisatieproces, maatschappelijke positie, rol van de (sociale)media en de opvoeding en deze oorzaken herkennen,
 - voorbeelden noemen van de invloed die tijd en plaats hebben op de rolverdeling tussen mannen en vrouwen.
3. Je kunt voorbeelden noemen van vooroordelen en discriminatie, aangeven hoe deze kunnen ontstaan en wat daartegen te doen is vanuit het beginsel van gelijkwaardigheid en respect zoals beschreven in artikel 1 van de Grondwet.
In dat verband kun je:
- de begrippen vooroordelen en discriminatie (en stereotypen) omschrijven, voorbeelden noemen en herkennen (en uitleggen of er in een situatie sprake is van vooroordelen, stereotypen en/of discriminatie),
 - oorzaken van discriminatie noemen (en herkennen) en de gevolgen beschrijven die discriminatie heeft voor individuen en groepen in de samenleving,
 - mogelijkheden beschrijven die de overheid en organisaties hebben om vooroordelen en discriminatie te bestrijden (en te voorkomen).

4. Je kunt van een bepaald maatschappelijk probleem herkennen en beschrijven op welke wijze de beeldvorming over dit probleem tot stand komt/ gekomen is.

In dat verband kun je bij een gegeven eenvoudige situatie aangeven:

- welke vooroordelen of gevallen van discriminatie (stereotypen) er in de gegeven informatie te herkennen zijn,
- welke rol de media bij de beeldvorming over dit probleem spelen.

Het examenprogramma is te vinden op [Examenblad.nl](https://examenblad.nl), kies: jaarring 2026, vmbo GL-TL, maatschappijvakken, maatschappijleer (gemeenschappelijk deel) vmbo.

Begrippenlijst

Deze begrippenlijst bestaat uit een uittreksel van de belangrijkste begrippen uit de examenstof, op reproductieniveau: je kunt aangeven wat er bijvoorbeeld wordt verstaan onder een 'actiegroep', 'beeldvorming' of een 'compromis'.

1. aangeleerde/aangeboren eigenschappen	33. massamedia
2. actiegroep	34. mening
3. beeldvorming	35. normbesef
4. belangen	36. overheidsbeleid
5. belangengroep	37. parlementaire democratie
6. christendemocratie	38. persoonlijkheidsvorming
7. compromis	39. politieke agenda
8. cultuur	40. politieke partij
9. cultuuroverdracht	41. politieke stromingen
10. democratie	42. positieve actie
11. dictatuur	43. rechten en plichten
12. discriminatie	44. rolpatroon
13. dominante cultuur	45. samenleving
14. emancipatie	46. selectie
15. etnische afkomst	47. selectieve waarneming
16. extreemrechts	48. sociaal milieu
17. feit	49. sociale controle
18. formele macht	50. sociale media
19. gender	51. sociale mobiliteit
20. geschreven, ongeschreven regels	52. sociale verschillen/ongelijkheid
21. gezag	53. socialisatieproces
22. grondwet	54. socialiserende instituties
23. identificatie	55. socialisme
24. imitatie	56. status
25. individuele/collectieve belangen	57. stereotype
26. informele macht	58. subcultuur
27. liberalisme	59. tijd- en plaatsgebonden regels
28. maatschappelijk probleem	60. vooroordelen
29. maatschappelijke ladder	61. waarden en normen
30. maatschappelijke positie	62. wet
31. macht	
32. machtsmiddelen	
a. aantal	
b. geweld	
c. functie	
d. kennis	
e. geld	

BIJLAGE 2 CASUSSEN

CASUS 1

Onderzoek: meeste Nederlanders willen medicijn tegen overgewicht in basispakket

Een ruime meerderheid van de Nederlanders is ervoor om nieuwe medicijnen tegen ernstig overgewicht te vergoeden uit het basispakket. Uit een onderzoek onder Nederlanders blijkt dat bijna 90 procent van de ondervraagden dat een goed idee vindt. Als de maandelijkse premie van de zorgverzekering daardoor een paar euro omhoog gaat, blijft nog steeds een ruime meerderheid voor.

De minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport heeft het onderzoek, een zogeheten opiniepeiling, naar de Tweede Kamer gestuurd. Het Zorginstituut, dat advies uitbrengt over de samenstelling van het basispakket, riep vorig jaar op tot een 'maatschappelijk dialoog' over het gebruik van dit soort middelen. Ze kunnen grote impact hebben op mensen met obesitas en op de maatschappij.

Het Zorginstituut adviseerde vorig jaar het medicijn nog niet te vergoeden. Als er een stormloop zou ontstaan op het middel, zouden de kosten voor de samenleving tot 60 miljoen euro per jaar op kunnen lopen. Het instituut vroeg zich af of vergoeding wel 'maatschappelijk te verantwoorden' is.

In opdracht van het ministerie heeft er een onderzoek plaatsgevonden onder een onderzoekspanel. Ruim 1400 mensen van 18 jaar en ouder hebben gereageerd. Zij vinden ernstig overgewicht een groot maatschappelijk probleem en staan overwegend positief tegenover vergoeding vanuit het basispakket.

Voorwaarden

Driekwart wil wel voorwaarden stellen, zoals dat het middel door een specialist wordt voorgeschreven en dat de patiënt zelf ook al veel heeft gedaan om af te vallen. Bepaalde middelen kunnen mensen zichzelf met een prikpen toedienen.

Ongeveer twaalf procent vindt dat de medicijnen zonder voorwaarden moeten worden vergoed. "Iedereen heeft het recht op afvallen", zegt een van de respondenten. Maar een ander is het daar niet mee eens: "Ik heb het overgewicht niet veroorzaakt, ik hoef ook niet te betalen aan een oplossing."

De meeste mensen zijn dus voor vergoeding van de middelen, maar iets meer dan de helft van de ondervraagden denkt dat de middelen ook echt effectief zijn. De nieuwe medicijnen, die patiënten eerder en langer een gevoel van verzadiging geven, kunnen een gebruiker al gauw enkele honderden euro's per maand kosten. Voor een blijvend effect moet je ze waarschijnlijk levenslang gebruiken.

In 2027 helmplicht op fatbikes en e-bikes voor jongeren tot 18 jaar

Jongeren tot 18 jaar moeten waarschijnlijk vanaf 2027 op een fatbike en een e-bike verplicht een helm op. Het kabinet werkt aan regelgeving die in het najaar van 2026 naar de Tweede Kamer wordt gestuurd.

De Tweede Kamer wilde eigenlijk een onderscheid tussen fatbikes en andere e-bikes, maar dat is juridisch onuitvoerbaar, zegt het ministerie van Infrastructuur na verschillende onderzoeken. Ook een minimumleeftijd voor het besturen van fatbikes is juridisch ingewikkeld en zou nog jaren langer duren dan het invoeren van de helmplicht.

Het ministerie onderzoekt of het nuttig is om overlast door elektrische fietsers met een gedragsaanpak te bestrijden. De fabrikanten en verkopers van e-bikes werken aan een kwaliteitskeurmerk.

Meer hersenletsel

Uit onderzoek van VeiligheidNL in opdracht van het ministerie blijkt dat tussen 2020 en 2024 het aantal slachtoffers onder elektrische fietsers op de spoedeisende hulp is verdubbeld. In de leeftijdsgroep van 12 tot 18 jaar is het aantal bestuurders van e-bikes met hersenletsel verzesvoudigd, het aantal bestuurders van fatbikes dat op de eerste hulp belandde is toegenomen van 0 in 2020 tot 301 in 2024.

Ziekenhuizen waarschuwen al jaren voor de grotere kans op hersenletsel na een ongeval voor bestuurders van e-bikes. Afgelopen maandag nog presenteerden de artsen een onderzoek waaruit blijkt dat de kans op ernstig letsel twee keer zo groot is als op een gewone fiets.

Defensie wil snel en veel mensen aantrekken, maar mist opleidingsplekken

Het Nederlandse leger moet zo snel mogelijk groter en sterker worden, als het aan het ministerie van Defensie ligt. Naast wapens en kazernes is er vooral menskracht nodig. Aan aanmeldingen is er geen gebrek. Toch groeit de krijgsmacht maar heel geleidelijk.

Hoe komt dat? Vijf vragen over de Nederlandse krijgsmacht.

Snel doorgroeien: wat wil Defensie precies?

Afgelopen september telde de Nederlandse krijgsmacht 74.000 personeelsleden. Dat is veel te weinig, zegt niet alleen Defensie, maar ook de NAVO.

Niet alleen militairen: wie zijn er nodig?

Ruim de helft van het defensiepersoneel bestaat uit beroepsmilitairen. Zij zijn meestal werkzaam voor de landmacht, marine, luchtmacht of marechaussee. Er zijn militairen nodig op land, ter zee en in de lucht.

Een derde bestaat uit burgers met een niet-militaire functie. Ook is er behoefte aan medisch personeel, beveiligers en logistieke planners.

Hoe wordt er geworven?

Naast de reguliere diensttijd, moet vooral het ‘dienjaar’ mensen naar het leger lokken. Sinds 2023 kunnen jongeren (18+) die nog niet weten wat ze willen doen, maar de stap richting beroepsmilitair te groot vinden, een jaar meedraaien met het leger. Na een basisopleiding van twaalf weken doe je dan vijf dagen per week relatief eenvoudig, ondersteunend werk bij de landmacht, luchtmacht, marine of marechaussee.

Waarom groeit de krijgsmacht dan toch maar langzaam?

“Op dit moment krijgen we meer aanmeldingen dan we kunnen verwerken,” laat Defensie weten. Dat komt vooral door een gebrek aan opleidingscapaciteit. “We hebben een tekort aan instructeurs en onderofficieren die anderen het vak kunnen leren.”

Verder moeten de veiligheidsdiensten na een positieve keuringsuitslag nog een verklaring van geen bezwaar afgeven, wat ook tijd kost.

En er is een tekort aan goede opleidingslocaties. Kazernes zijn verouderd, bieden te weinig ruimte en renoveren gaat langzaam.

Dienstplicht en opkomstplicht

Nederland heeft een beroepsleger, maar dat wil niet zeggen dat er geen dienstplicht meer is. Iedereen tussen 17 en 45 jaar is dienstplichtig, alleen roept de overheid sinds 1997 niemand meer op.

Wel ontvang je op je zeventiende levensjaar een brief waarin staat dat je ingeschreven bent als dienstplichtige. Sinds 2020 geldt dat ook voor vrouwen.

Hoe betaalt het?

Een soldaat of matroos van 19 jaar verdient zo’n 1400 euro bruto per maand, vergelijkbaar met het minimumloon voor 19-jarigen.

Als je 23 jaar of ouder bent wordt dat ruim 2300 euro. Dan volg je betaald een opleiding. Na de eerste tien weken van de militaire opleiding loopt het salaris al vrij snel op naar 2700 euro.

Waarom krijgen sportvrouwen minder betaald?

Sportvrouwen verdienen nog steeds minder dan sportmannen. Dit komt door een mix van fysieke verschillen, vraag en aanbod, media-aandacht en seksisme.

- **Geschiedenis**

Vrouwen hebben lang gevochten voor gelijke betaling. Vroeger kregen ze zelfs geen prijzengeld of alleen een cadeaubon. In 1973 besloot een grote tennistoernooi als eerste om mannen en vrouwen evenveel te betalen.

- **Verschillen nu**

Nog steeds verdienen mannen vaak veel meer. In sommige sporten verdienen mannen miljoenen, terwijl vrouwen nauwelijks rondkomen.

- **Fysiek verschil?**

Mannen zijn vaak sneller en sterker. Maar sport draait niet alleen om kracht. Techniek, tactiek, volharding, teamgeest en spanning maken sport aantrekkelijk. Vrouwensport is gewoon anders, maar zeker niet minder.

- **Vraag en aanbod**

Mannensport trekt meer publiek, sponsors en media-aandacht. Daardoor komt er meer geld binnen en worden mannen beter betaald. Maar dit is ook een vicieuze cirkel: als vrouwensport meer zendtijd en reclame zou krijgen, zou het ook populairder en winstgevender worden. Uit onderzoek blijkt dat vrouwensport in de media veel minder aandacht krijgt. En als het wel in beeld komt, wordt er vaak minder enthousiast over gepraat dan bij mannensport.

- **Seksisme**

Ongelijke betaling heeft ook te maken met seksisme. Vrouwensport werd lang niet serieus genomen en zelfs verboden. Vrouwen werden gezien als 'onpraktisch' of 'oninteressant' in de sport. Nog steeds worden sportvrouwen soms belachelijk gemaakt of niet serieus genomen als ze meer salaris eisen.

- **Vooruitgang**

Toch verandert er veel. Steeds meer vrouwen verdienen hun geld met sport en krijgen hogere vergoedingen. In sommige landen krijgen mannelijke en vrouwelijke internationals inmiddels hetzelfde salaris. Ook in Nederland zijn de vergoedingen voor het nationale vrouwenelftal gelijkgetrokken met die van de mannen.

Vakanties worden (te) duur en dus gaan veel Nederlanders zelden of nooit meer op reis

Uit onderzoek blijkt dat een op de zeven Nederlanders zelden of nooit op vakantie gaat. De reden? Simpel en pijnlijk tegelijk: het is te duur geworden.

Een vakantie boeken is vandaag de dag niet meer zo vanzelfsprekend als het ooit was. Uit het onderzoek blijkt dat de kosten een flinke drempel vormen. In zes jaar tijd stegen de gemiddelde vakantie-uitgaven met 30 procent: van 1485 euro per persoon in 2017 naar 1904 euro in 2023. Ter vergelijking: dat komt neer op driekwart van een gemiddeld netto modaal maandsalaris.

Volgens onderzoeker Wijnmalen is het duidelijk dat veel mensen hun vakantiegeld liever sparen dan uitgeven. “Voor een groeiende groep Nederlanders is vakantie gewoon financieel onhaalbaar. Dat zie je terug in het feit dat 46 procent van de mensen hun vakantiegeld op de spaarrekening zet.”

De kloof tussen vakantiegangers en thuisblijvers wordt ook zichtbaar in leeftijd en geslacht. Vrouwen blijven vaker thuis dan mannen: ruim een op de zes vrouwen gaat zelden of nooit op vakantie, tegenover ongeveer een op de acht mannen. Van de mannen zegt 56 procent meerdere keren per jaar op reis te gaan, terwijl dat bij vrouwen 46 procent is.

Bij ouderen is het beeld gemengd. Sommige gepensioneerden maken juist goed gebruik van hun vrije tijd en gaan regelmatig op reis. Maar er is ook een andere groep, ruim 10 procent van de zeventigplussers, die zegt nooit op vakantie te gaan.

Nog eens 12 procent doet dit hooguit zelden. Twintigers en dertigers daarentegen reizen er flink op los: 85 procent van hen gaat minstens een keer per jaar weg, vaak zelfs vaker.

Hoewel vakantie lang werd gezien als een standaard onderdeel van het jaar, laat dit onderzoek zien dat dit beeld scheefgroeit. Wie het zich kan veroorloven, reist vaker én geeft meer uit. Wie dat niet kan, blijft thuis. Een ontwikkeling die volgens onderzoekers vraagt om aandacht: “Als een weekje ontspanning al buiten bereik ligt, is dat een duidelijk signaal dat de financiële ruimte bij veel huishoudens te krap is geworden.”

Veel Nederlanders blijven dan ook gewoon in eigen land. Met name Zeeland, Limburg en de Veluwe zijn populaire vakantiegebieden. Ook blijft kamperen populaire, een trend die nog altijd voor een belangrijk deel wordt toegeschreven aan de gevolgen van de coronacrisis. Het klinkt misschien minder bijzonder dan een week naar Ibiza, maar er is echt genoeg moois te zien en te beleven.

Casussen:

1. Onderzoek: meeste Nederlanders willen medicijn tegen overgewicht in basispakket
2. In 2027 helmplicht op fatbikes en e-bikes voor jongeren tot 18 jaar
3. Defensie wil snel en veel mensen aantrekken, maar mist opleidingsplekken
4. Waarom krijgen sportvrouwen minder betaald?
5. Vakanties worden (te) duur en dus gaan veel Nederlanders zelden of nooit meer op reis

Bronnen:

Casus 1

NOS Nieuws : maandag 30 juni 2025

Bron: <https://nos.nl/artikel/2573114>

Onderzoek: meeste Nederlanders willen medicijn tegen overgewicht in basispakket

Casus 2

NOS Nieuws : donderdag 28 augustus

Bron: <https://nos.nl/artikel/2580220-in-2027-helmplicht-op-fatbikes-en-e-bikes-voor-jongeren-tot-18-jaar>

In 2027 helmplicht op fatbikes en e-bikes voor jongeren tot 18 jaar

Casus 3

NOS Nieuws : vrijdag 14 maart 2025

Bron : <https://nos.nl/artikel/2559488>

Defensie wil snel en veel mensen aantrekken, maar mist opleidingsplekken

Casus 4

NPO kennis: 26 april 2024

Bron: <https://npokennis.nl/longread/7843/waarom-krijgen-sportvrouwen-minder-betaald>

Waarom krijgen sportvrouwen minder betaald?

Casus 5

Metronieuws : 29 april 2025 : Cassandra Oostrom

Bron: <https://www.metronieuws.nl/lifestyle/reizen/2025/04/vakanties-worden-te-duur-en-dus-gaan-nederlanders-minder-op-reis/>

Vakanties worden (te) duur en dus gaan veel Nederlanders zelden of nooit meer op reis

COLLEGE VOOR TOETSEN EN EXAMENS

Het College voor Toetsen en Examens is namens de overheid verantwoordelijk voor de kwaliteit en het niveau van de centrale examens en toetsen in Nederland. Het heeft verschillende examens en toetsen onder zijn hoede.

cvte.nl

SAMEN BOUWEN WE AAN GOEDE TOETSEN EN EXAMENS

Toetsen primair onderwijs: doorstroomtoetsen en leerlingvolgsystemen. Vergelijkbaarheid van doorstroomtoetsresultaten en kwaliteitsbewaking van doorstroomtoetsen en leerlingvolgsystemen.
Cvtetoetsenpo.nl

Centrale examens voortgezet onderwijs: het centrale deel van de eindexamens vmbo, havo of vwo. Het diploma geeft toegang tot passend vervolgonderwijs.
Examenblad.nl

Staatsexamens voortgezet onderwijs: examens voor iedereen die individueel of op vso-scholen niet in staat is via het regulier voortgezet onderwijs examen af te leggen.
Staatsexamensvo.nl

Centrale examens middelbaar beroeps- onderwijs: centrale examens Nederlandse taal en Engels voor studenten in het mbo. De uitkomst is onderdeel van het mbo-diploma.
Examenbladmbo.nl

Staatsexamens Nederlands als tweede taal: examens Nederlandse taal voor iedereen die Nederlands niet als moedertaal heeft. Het diploma toont aan dat het Nederlands voldoende is voor werk of opleiding.
Staatsexamensnt2.nl